

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

KAIP ORGANIZUOJAMI BRANGIAIS MEDICINOS PRIETAISAI ATLIEKAMI TYRIMAI?

2013 m. lapkričio 29 d. Nr. VA-P-10-1-19

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

BMP – brangūs medicinos prietaisai, išvardyti baigtiniame brangių medicinos prietaisų sąrašė¹:

ANG – angiografas;

GK – gama kameros;

LG – linijinis greitintuvas;

MRT – magnetinio rezonanso tomografas;

KT – kompiuterinis tomografas;

MMG – mamografas;

UG – ultragarsinis diagnostinis prietaisas;

RNG – rentgeno diagnostinis prietaisas.

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija – Jungtinių Tautų specializuota institucija, stambiausia tarptautinė sveikatos organizacija.

SAM – Sveikatos apsaugos ministerija.

VASPV – Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos.

RSC – Radiacinės saugos centras.

TLK – Teritorinė ligonių kasa.

VLK – Valstybinė ligonių kasa.

PSDF – Privalomojo sveikatos draudimo fondas.

VIP – Valstybės investicijų programa.

GĮ – gydymo įstaigos (viešosios ir privačios gydymo įstaigos).

Didžiosios ligoninės – universitetinės ir respublikinės ligoninės.

Diagnostikos ir gydymo metodika – universitetų, mokslo tiriamųjų įstaigų, gydytojų profesinių draugijų parengtas, medicinos mokslo ir praktikos įrodymais pagrįstas dokumentas, kuriuo nustatomi bendrieji sveikatos sutrikimų ir ligų diagnozavimo ir gydymo principai².

Diagnostikos ir gydymo tvarkos aprašas – sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintas dokumentas, kuriuo nustatoma diagnostikos ir gydymo, kompensuojamo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, tvarka³.

Pacientas – asmuo, kuris naudojasi sveikatos priežiūros įstaigų teikiamomis paslaugomis, nepaisant to, ar jis sveikas, ar serga.

Teleradiologija – radiologinio tyrimo, atlikto vienoje gydymo įstaigoje vaizdų perdavimas kompiuterių tinklais (internetu) arba skaitmeninėse laikmenose DICOM standartu kitai gydymo

¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-05-03 įsakymu Nr. V-383 patvirtinto Medicinos prietaisų instaliavimo, naudojimo ir priežiūros tvarkos aprašo 3 priedas (2011-02-01 Nr. V-94 redakcija).

² Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymas, 1996-10-03 Nr. I-1562 (2009-11-19 Nr. XI-499 redakcija), 2 str. 4 d.

³ Ten pat, 2 str. 6 d.

įstaigai, radiologinio tyrimo vaizdų įvertinimas ir aprašymas bei radiologinio tyrimo duomenų ir rezultatų (vaizdų aprašymo) persiuntimas radiologinį tyrimą atlikusiai gydymo įstaigai⁴.

Medicinos prietaisas – aparatas, įtaisas, naudojamas atskirai arba kartu su kitais reikmenimis, įskaitant programinę įrangą, žmogaus susirgimui, traumai ar negaliai diagnozuoti, ligos eigai stebėti ir gydyti⁵.

Medicinos prietaiso priežiūra – tai medicinos prietaiso techninės priežiūros (įskaitant kasdienę priežiūrą) ir techninės būklės tikrinimų visuma⁶.

Techninės būklės tikrinimas – medicinos prietaisų naudojimą reglamentuojančiais teisės aktais ir medicinos prietaiso gamintojo nustatyta tvarka ir terminais atliekama medicinos prietaiso privaloma apžiūra, taip pat visų medicinos prietaiso parametrų patikrinimas ir medicinos prietaiso saugos bandymai⁷.

⁴ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012-10-19 įsakymu Nr. V-944 patvirtintas Teleradiologijos paslaugų teikimo ir jų išlaidų apmokėjimo privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašas, 2 p.

⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009-01-19 įsakymu Nr. V-18 patvirtinta Lietuvos medicinos norma MN 4:2009 Medicinos prietaisų saugos techninis reglamentas.

⁶ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-05-03 įsakymu Nr. V-383 patvirtintas Medicinos prietaisų instaliavimo, naudojimo ir priežiūros tvarkos aprašas, 5 p. (2011-02-01 Nr. V-94 redakcija).

⁷ Ten pat.

SANTRAUKA

Brangių medicinos prietaisų sąrašė⁸ nurodyti 8 rūšių prietaisai: angiografas, gama kamera, linijinis greitintuvas, kompiuterinis tomografas, magnetinio rezonanso tomografas, mamografas, ultragarsinis prietaisas, diagnostinė rentgeno įranga. Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos duomenimis 2013 m. gydymo įstaigose buvo 1 580 brangių medicinos prietaisų. Didžiausią jų dalį (89 proc.) sudarė diagnostinė ultragarsinė ir rentgeno įranga.

Brangūs medicinos prietaisai naudojami širdies ir kraujagyslių, kaulų, sąnarių, raumenų, vidaus organų ligų diagnostikai, vėžinių susirgimų diagnostikai ir gydymui, gydymo eigai stebėti.

Brangių medicinos prietaisų įsigijimui 2010–2012 m. panaudota 178,7 mln. Lt Valstybės investicijų programos lėšų: 163,9 mln. Lt ES ir bendro finansavimo lėšos, 14,8 mln. Lt valstybės biudžeto lėšos. Brangiems medicinos prietaisams įsigyti panaudotos lėšos sudarė 25 proc. sveikatos srities investicijų projektų įgyvendinimui 2010–2012 m. skirtų VIP lėšų⁹.

Auditas atliktas atsižvelgiant į tai, kad brangių medicinos prietaisų naudojimas, jų atnaujinimo problemos yra aktuali tema visuomenei, nes susijusi su teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų saugumu, kokybe ir prieinamumu.

Audito tikslas – įvertinti, kaip organizuojami brangiais medicinos prietaisais atliekami tyrimai:

- ar užtikrinamas brangiais medicinos prietaisais atliekamų tyrimų prieinamumas;
- ar gydymo įstaigose sudarytos prielaidos kokybiškai atlikti tyrimus.

Auditą atlikome Sveikatos apsaugos ministerijoje ir Valstybinėje akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyboje prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Duomenis ir informaciją rinkome iš Radiacinės saugos centro, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, Valstybinės ligonių kasos, teritorinių ligonių kasų. Apklausėme 47 iš 100 asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų, kuriose įdiegti ir naudojami brangūs medicinos prietaisai¹⁰. Papildomas audito procedūras atlikome 13 poliklinikų ir 3 ligoninėse. Taip pat apklausėme 190 pacientų, kuriems per pastaruosius 3 metus buvo atlikti tyrimai brangiais medicinos prietaisais.

Audito išvados suformuluotos išanalizavus įvairių institucijų (Sveikatos apsaugos ministerijos, Radiacinės saugos centro, Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, teritorinių ligonių kasų, Valstybinės akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, viešųjų ir privačių gydymo įstaigų, teikiančių iš PSDF biudžeto lėšų apmokamas asmens sveikatos priežiūros paslaugas) kaupiamus duomenis apie brangius medicinos prietaisus ir jų naudojimą, įvertinus Lietuvos radiologų asociacijos ir Lietuvos ultragarso asociacijos atstovų pateiktą informaciją ir ekspertinius vertinimus, išnagrinėjus dokumentus, susijusius su gydytojais radiologais (licencijavimu, darbo organizavimu, radiologinių tyrimų atlikimu).

⁸ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-05-03 įsakymu Nr. V-383 patvirtintas Medicinos prietaisų instaliavimo, naudojimo ir priežiūros tvarkos aprašas, 3 priedas (2011-02-01 įsakymo Nr. V-94 redakcija).

⁹ Pagal Finansų ministerijos valstybės lėšų, skirtų kapitalo investicijoms, panaudojimo pagal asignavimų valdytojus 2010–2012 m. duomenis.

¹⁰ Iš jų 80 viešosios gydymo įstaigos (ligoninės arba poliklinikos), kitos – privačios. Neįvertintos įstaigos, teikiančios pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas ir odontologijos paslaugas.

Audituojamas laikotarpis – 2011–2012 m., duomenų analizei buvo naudojami ankstesnių laikotarpių ir 2013 m. duomenys.

Įvertinę surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Brangių medicinos prietaisų skaičius atitinka kaimyninių ES šalių rodiklius ir prietaisai tolygiai pasiskirstę pagal apskritis, skubūs tyrimai brangiais medicinos prietaisais atliekami nedelsiant, bet atliekamų planinių tyrimų prieinamumas viešosiose gydymo įstaigose nepakankamas, nes:

1.1. nevaldomi pacientų, turinčių siuntimą tyrimams, srautai, nes nėra bendros šalyje pacientų srautų stebėjimo gydymo įstaigose sistemos. Visos apklaustos gydymo įstaigos neregistruoja pacientų tyrimams kitose įstaigose, o pacientai, neturėdami pakankamai informacijos, gydymo įstaigas renkasi savo nuožiūra. Todėl ilgiausios eilės tyrimams susidaro didžiosiose (t. y. universitetinėse ir respublikinėse) šalies gydymo įstaigose (1.1 poskyris);

1.2. 45 proc. apklaustų gydymo įstaigų trūksta gydytojų radiologų, bet nepasitelkiami kitų gydymo įstaigų gydytojai radiologai tyrimų aprašymui nuotoliniu būdu elektroninėmis priemonėmis – gydymo įstaigose neišnaudojamos teleradiologijos galimybės. Tyrimų rezultatų saugojimo sistemą turi 92 proc. apklaustų įstaigų, dauguma iš jų (97 proc.) nesikeičia su kitomis įstaigomis tyrimų metu gautais vaizdais (1.1 poskyris);

1.3. sveikatos apsaugos ministro nustatytas indikacijų sąrašas tyrimams ir procedūroms, atliekamiems brangiais medicinos prietaisais, yra neišsamus ir tikslintinas. Todėl ne visada tyrimai atliekami tada, kai jų reikia (1.2 poskyris);

1.4. dėl brangiųjų tyrimų apmokėjimo tvarkos (kai apmokėjimas gydymo įstaigai už paslaugą priklauso nuo kintamo balo vertės), gydymo įstaigos tikslingai reguliuoja teikiamų paslaugų kiekį (sudaro eiles tyrimams) (1.3 poskyris);

1.5. dėl personalo, dirbančio su brangiais medicinos prietaisais, skaičiaus skirtumų (iki 2–3 kartų), skyriaus, kuriame atliekami tyrimai, ir specialistų, dirbančių su prietaisu darbo valandų skirtumų analogiškų brangių medicinos prietaisų darbo rodikliai vienodo lygmens gydymo įstaigose (analogiškas funkcijas atliekančiuose skyriuose) skiriasi kelis kartus. Todėl išnaudojami ne visi prietaisų pajėgumai (1.4 poskyris).

2. Nesudarytos tinkamos prielaidos kokybiškai atlikti tyrimus:

2.1. parengtos tik mažo ligų skaičiaus diagnostikos ir gydymo metodikos, ne visų atliktų tyrimų aprašymai informatyvūs, nes nėra suvienodintų reikalavimų rezultatų aprašymui (2.1 ir 2.2 poskyriai);

2.2. gydymo įstaigos skiria nepakankamai dėmesio brangių medicinos prietaisų techniniam aptarnavimui ir saugai: pusėje patikrintų gydymo įstaigų nustatoma darbo su brangiais medicinos prietaisais pažeidimų. Ne visos gydymo įstaigos tinkamai dokumentuoja brangių medicinos prietaisų techninę priežiūrą, todėl nėra galimybės įsitikinti, ar ji vykdoma. VASPVT duomenimis, 2010 m. nustatyti 37, 2011 m. – 6, 2012 m. – 12 pažeidimų, susijusių su netinkama techninės priežiūros dokumentacija. Gydymo įstaigos neįpareigos ir neteikia kontroliuojančioms institucijoms dokumentų apie atliktą brangių medicinos prietaisų techninę priežiūrą (2.3 poskyris);

2.3. Netinkamai valdoma prietaisų gedimų rizika: 8 proc. įstaigų nurodo įrangos prastovas dėl įrangos gedimo, trečdalis kai kurių brangių medicinos prietaisų (ultragarso prietaisų, rentgeno įrangos, gama kamerų) eksploatuojama daugiau nei 10 m., tačiau tik 50 proc. apklaustų gydymo įstaigų planuoja įrangos įsigijimus ir atnaujinimą (2.4 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai (kartu su gydytojų draugijomis / asociacijomis):

1. Siekiant, kad brangiais medicinos prietaisais atliekami tyrimai būtų atliekami tikslingai ir pagrįstai:
 - 1.1. tikslinti indikacijų sąrašą, kada gali ar turi būti naudojami brangūs medicinos prietaisai (1.3 išvada);
 - 1.2. parengti diagnostikos ir gydymo metodikas ar protokolus, nustatančius tam tikra liga sergančiam pacientui atliekamus diagnostikos ir gydymo veiksmus, tame tarpe ir skiriamus tyrimus (2.1 išvada);
 - 1.3. nustatyti reikalavimus brangiais medicinos prietaisais atliekamų tyrimų rezultatų aprašymui (2.1 išvada).

Valstybinei akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnybai prie Sveikatos apsaugos ministerijos:

2. Siekiant užtikrinti saugesnę brangių medicinos prietaisų darbą:
 - 2.1. tobulinti jų priežiūros tvarką – įpareigoti gydymo įstaigas periodiškai teikti tarnybai dokumentus apie jų techninę priežiūrą (2.2 išvada);
 - 2.2. didinti gydymo įstaigų, naudojančių brangius medicinos prietaisus, tikrinimų apimtį (2.2 išvada).

SIŪLYMAI

Gydymo įstaigoms, kuriose naudojami brangūs medicinos prietaisai:

3. Siekiant užtikrinti diagnostinių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir efektyvų brangių medicinos prietaisų naudojimą:
 - 3.1. išanalizuoti turimų prietaisų apkrovas ir pacientų srautų paskirstymo tarp gydymo įstaigų galimybes ir imtis priemonių – pasirašyti sutartis tarp gydymo įstaigų ir įdiegti reikalingą įrangą pacientų srautų valdymui (1.1 ir 1.5 išvados);
 - 3.2. sudaryti galimybes įstaigoje naudoti teleradiologijos priemones – įdiegti reikalingą įrangą, pasirašyti sutartis su kitomis gydymo įstaigomis dėl keitimosi diagnostiniais vaizdais, esant gydytojų radiologų trūkumui, pasitelkti kitų gydymo įstaigų gydytojus radiologus tyrimų aprašymui nuotoliniu būdu elektroninėmis priemonėmis ir kt. (1.2 išvada);
 - 3.3. periodiškai atlikti gydymo įstaigose naudojamų brangių medicinos prietaisų techninę priežiūrą;
 - 3.4. parengti brangių medicinos prietaisų atnaujinimo planus (2.3 išvada).